

Quickscan flora en fauna in het kader van nieuw- bouwontwikkeling nabij de Ambachtsheerelaan te Harmelen

Concept

Januari 2018
P16-026/W1110
Auteurs: R. Stolwijk
en M. Vervoort

Natuur-Wetenschappelijk Centrum
078-6213921

nwcadvies@nwcadvies.nl

www.nwcadvies.nl

Quickscan flora en fauna
In het kader van nieuwbouwontwik-
keling nabij de Ambachtsheerelaan
te Harmelen

-concept-

Natuur-Wetenschappelijk Centrum, Noorderelsweg 4A, 3329 KH Dordrecht

Quickscan flora en fauna in het kader van nieuwbouwontwikkeling nabij de Ambachtsheerelaan te Harmelen

Opdrachtgever: KuiperCompagnons

Contactpersonen: Mevrouw. J. van Gastel, De heer J. Sips

Samenstelling: Rowan Stolwijk en Margot Vervoort

Veldwerk: Tamar Braaksma, Jeroen Dekker, Rob Haan

Foto's: Jeroen Dekker

Quickscan flora en fauna in het kader van nieuwbouwontwikkeling nabij de Ambachtsheerelaan te Harmelen. [Samenst.: Stolwijk, R.C.] [Foto's: Dekker, J.]; Dordrecht: Strix/NWC

Trefw.: Quickscan, Ambachtsheerelaan, Harmelen, Wet natuurbescherming

W1110 / P16-026

Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt of verveelvoudigd, door middel van; druk, fotokopie, microfilm of op enige andere wijze, zonder toestemming van de uitgever of de opdrachtgever.

Dordrecht, maart 2016
Geactualiseerd in januari 2018

INHOUD

Samenvatting

1	Inleiding	7
2	Gebiedsbeschrijving en voorgenomen plannen	9
3	Wettelijk kader	11
4	Methode	17
5	Resultaten	21
6	Effecten, verplichtingen en aanbevelingen	25

Referenties

Bijlagen

Bijlage 1: Beschermde soorten Wet Natuurbescherming en Rode Lijst

Bijlage 2: Vleermuizen en ruimtelijke ingrepen

Bijlage 3: Vogels en ruimtelijke ingrepen

1 Aanleiding en doel

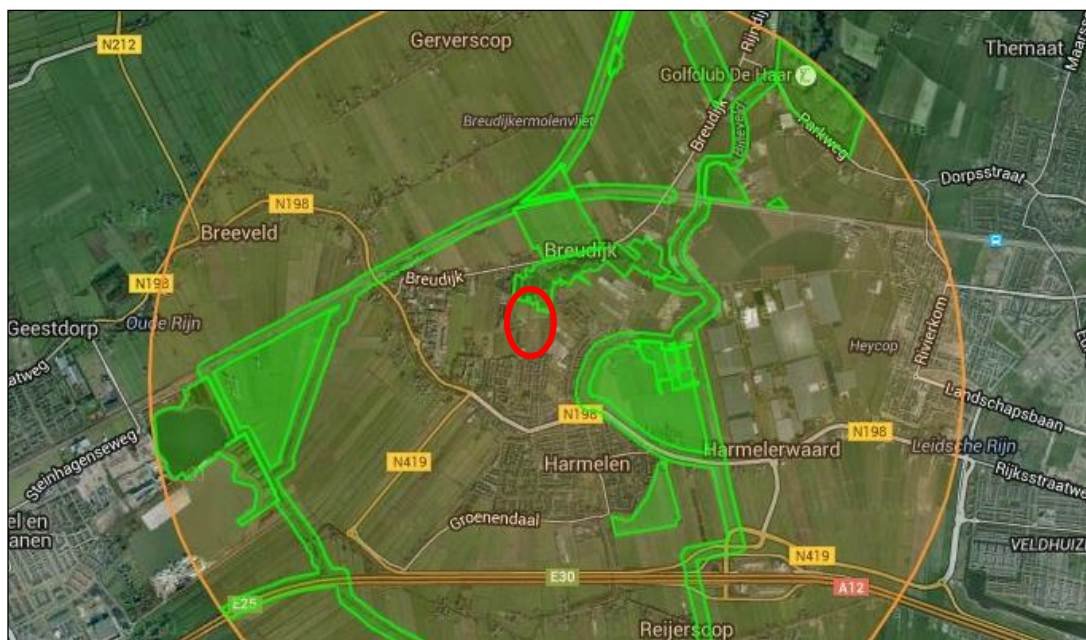
Er bestaan plannen om nieuwe woningen te realiseren op een locatie nabij de Ambachtsheerelaan te Harmelen (gemeente Woerden). Op dit moment heeft de locatie een agrarische bestemming. Ten behoeve van de realisatie van deze woningen dient er bebouwing te worden gesloopt. Mogelijk worden er watergangen gedempt en bomen gekapt.

In het kader van de Wet natuurbescherming dient bij dergelijke ruimtelijke ingrepen onderzoek gedaan te worden naar de (mogelijk) aanwezige natuurwaarden en dient een beoordeling gemaakt te worden van eventuele negatieve effecten van de plannen op deze waarden.

KuiperCompagnons, die gevraagd is om het bestemmingsplan op te stellen, heeft het Natuur-Wetenschappelijk Centrum (NWC) opdracht gegeven voor het uitvoeren van een quickscan flora en fauna op de planlocatie nabij de Ambachtsheerelaan te Harmelen, en voor advisering omtrent de relevante natuurwetgeving.

Figuur 1: Ligging van het plangebied (rood omlijnd) nabij de Ambachtsheerelaan te Harmelen. Het plangebied is opgesplitst in locatie A (ca. 3,5 ha) en locatie B (ca. 0,85 ha). De watergangen die in het plangebied aanwezig zijn, zijn aangegeven met een blauwe lijn. Bron kaartmateriaal: Google Earth

Figuur 2: Ligging van het plangebied (rood omcirkeld) nabij de Ambachtsheerelaan te Harmelen ten opzichte van beschermde natuurgebieden. Het plangebied maakt geen onderdeel uit van een Natura 2000-gebied, Nationaal Landschap en/of het Natuurnetwerk Nederland (NNN). Wel liggen onderdelen van het NNN (groen gearceerd) in de omgeving van het plangebied.

Bron: <http://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/googlemapszoek.aspx>

2 Gebiedsbeschrijving

Het plangebied bevindt zich aan de noordzijde van de kern van Harmelen, in de provincie Utrecht. Het gebied wordt aan de noordkant begrensd door een kassencomplex en een woonhuis met bijbehorende tuin, aan de west- en oostkant door woonhuizen met bijbehorende tuinen en aan de zuidkant door de weg 'Tuinderij' (*figuur 1*). Op dit moment heeft het plangebied een agrarische functie en bestaat het uit weilanden, landbouwgrond, opstallen, watergangen, ruigte, bosschages en enkele bomen. Het gebied is opgedeeld in twee delen. Locatie A is ongeveer 3,5 ha groot en locatie B ongeveer 0,85 ha (*zie ook figuur 1*). Tijdens deze quickscan is (in opdracht van KuiperCompagnons) alleen locatie A van het plangebied geanalyseerd. Locatie B zal op een later tijdstip verder onderzocht worden. Voor een impressie van het gebied zie foto's A t/m F op de volgende pagina.

Beschermde gebieden

Het plangebied ligt op meer dan 8 kilometer afstand van een natuurgebied dat onder de bescherming natura2000 valt (Oosterlijke Vechtplassen en Nieuwkoopse Plassen & De haeck). Vanwege deze grote afstand zal er geen sprake zijn van nadelige effecten op instandhoudingsdoelstellingen van doelsoorten en habitattypen die in het kader van Natura2000 aangewezen zijn als gevolg van verstoring door geluid, verstoring door licht en andere storingsfactoren.

Het plangebied maakt geen deel uit van het Natuurnetwerk Nederland. Omdat er, als gevolg van de voorgenomen plannen, geen oppervlakte aan NNN verloren gaat, is er geen toetsing aan de wet- en regelgeving omtrent het NNN nodig.

Voorgenomen plannen

Ten behoeve van de realisatie van ongeveer 96 vrijstaande en aaneengesloten woningen dienen bomen gekapt en panden gesloopt te worden. Daarnaast worden er ook watergangen gedempt. In *figuur 3* is de toekomstige situatie van het plangebied te zien. De werkzaamheden zullen vanuit het zuiden naar het noorden gefaseerd uitgevoerd worden.

Figuur 3: Toekomstig beeld van het plangebied (locatie A en B). Bron: KuiperCompagnons

Foto A. Graslandperceel met watergang en kassen-complex

Foto B. Houten opstal

Foto C. Boomgaard

Foto D. Watergang met knotwilgen

Foto E. Watergang met ruigte (links) en bomen

Foto F. Graslandperceel met knotwilgen

3 Wettelijk kader

In Nederland is de bescherming van belangrijke natuurwaarden vanaf 2017 wettelijk vastgelegd in de Wet natuurbescherming (Wnb). Het gaat hierbij zowel om bescherming van soorten als bescherming van gebieden.

Onderzoek in het kader van de Wet natuurbescherming

De provincies zijn sinds 1 januari 2017 verantwoordelijk voor de uitvoering van de Wet natuurbescherming en dus ook voor ontheffingsaanvragen.

Om een ontheffingsaanvraag in behandeling te nemen, dient het onderzoek aan goed-gekeurde voorwaarden (o.a. ten aanzien van methode, intensiteit, periode, tijd tussen onderzoeksmomenten) te voldoen. Slechts als het onderzoek volgens deze voorwaarden uitgevoerd is, kan volgens de wetgever een goed onderbouwde uitspraak gedaan worden over;

- de aanwezigheid van beschermde soorten;
- de functie van een gebied of onderdelen binnen een gebied voor deze beschermde soorten;
- het belang van een gebied of onderdelen binnen een gebied voor aanwezige beschermde soorten;
- de effecten van plannen op deze soorten;
- de keuze voor te nemen (mitigerende en/of compenserende) maatregelen.

De voorwaarden waaraan onderzoek moet voldoen, staan beschreven in de kennisdocumenten die in opdracht van de wetgever door BIJ12 opgesteld zijn en de inventarisatieprotocollen van het Netwerk Groene Bureaus. Onderzoeken die niet volgens deze voorwaarden uitgevoerd zijn, kunnen volgens het bevoegd gezag geen basis en onderbouwing vormen voor ontheffingsaanvragen en aanvragen zullen om die reden afgewezen worden.

Het NWC is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus en werkt volgens bovengenoemde kennisdocumenten en inventarisatieprotocollen.

Soortbescherming

Voor dier- en plantensoorten zijn in de Wnb een aantal verbodsbepalingen opgenomen, waarvan vooral de artikelen 3.1, 3.5 en 3.10 belangrijk zijn in het kader van flora- en faunaonderzoek bij ruimtelijke ontwikkelingen (tekstvak 1 op de volgende pagina).

De verbodsbepalingen uit de artikelen gelden overal in Nederland, ongeacht het type of de omvang van de werkzaamheden of activiteiten die uitgevoerd worden. De bepalingen uit de Wnb kunnen daarom van invloed zijn op ruimtelijke ingrepen, zoals het aanleggen van infrastructuur, het slopen en realiseren van bebouwing, het uitbreiden van industriegebieden en het kappen van bomen. Ook bij het opstellen of herzien van bestem-

mingsplannen zijn de bepalingen uit de Wnb van belang. In het kader van het zorgvuldigheidsbeginsel en het voorzorgsbeginsel (Algemene Wet Bestuursrecht) dient bij het opstellen en herzien van bestemmingsplannen en bij (ruimtelijke) activiteiten een toetsing aan de Wnb plaats te vinden. Deze toetsing moet de volgende onderdelen bevatten:

- Een inventarisatie van het voorkomen van wettelijk beschermde dier- en plantensoorten in het plangebied en binnen de invloedssfeer van de activiteit;
- Een inventarisatie en beoordeling van (significant) nadelige effecten als gevolg van de activiteit, op beschermde soorten die binnen het plangebied en/of binnen de invloedssfeer van de activiteit aanwezig zijn;
- Indien nodig een opname van maatregelen die de negatieve effecten op de beschermde soorten en hun leefgebieden mitigeren en/of compenseren.

De Wnb kent drie categorieën van beschermde soorten die ook terug te vinden zijn in de artikelen met verbodsbepalingen: Alle vogels uit de Europese Vogelrichtlijn (artikel 3.1), alle soorten die in de Europese Habitatrichtlijn vermeld worden (artikel 3.5) en “overige soorten” (artikel 3.10), die alleen op nationaal niveau beschermd worden. Provincies mogen afwijken van de lijst met “overige soorten” door vrijstelling te verlenen voor bepaalde soorten. Hierdoor kan deze lijst per provincie verschillen. Een overzicht van alle beschermde soorten is te vinden in bijlage 1.

Soorten Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn

Wanneer één of meerdere verbodsbepalingen uit artikel 3.1 en/of artikel 3.5 Wnb overtreden worden door de voorgenomen activiteit, dient een ontheffing aangevraagd te worden bij de provincie waarin de activiteit plaatsvindt. Een ontheffing voor het overtreden van verbodsbepalingen wordt voor soorten uit de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn alleen verleend wanneer voldaan wordt aan *elk* van de volgende voorwaarden:

- Er bestaat geen andere bevredigende oplossing;
- Zij is nodig:
 - a) In het belang van de volksgezondheid of de openbare veiligheid; of
 - b) In het belang van een dwingende reden van groot openbaar belang; of
 - c) In het belang van de veiligheid van het luchtverkeer;
- Er wordt geen afbreuk gedaan aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan.

Voor vogels kan echter geen beroep gedaan worden op belang b “dwingende reden van groot openbaar belang”.

Wanneer overtreding van de verbodsbepalingen voorkomen kan worden door het treffen van mitigerende maatregelen, is het aanvragen van een ontheffing niet nodig. Wel kan in dergelijke gevallen toch ontheffing aangevraagd worden om de te treffen maatregelen goed te laten keuren. Indien het bevoegd gezag de maatregelen goedkeurt, wordt door hem een “positieve afwijzing” afgegeven.

Tekstvak 1: Verbodsbepalingen Wet natuurbescherming

Artikelen 3.1, 3.5 en 3.10 Wet Natuurbescherming:

Artikel 3.1

1. Het is verboden opzettelijk van nature in Nederland in het wild levende vogels van soorten als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn te doden of te vangen.
2. Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen.
3. Het is verboden eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te rapen en deze onder zich te hebben.
4. Het is verboden vogels als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te storen.

Artikel 3.5

1. Het is verboden in het wild levende dieren van soorten, genoemd in bijlage IV bij de Habitatrichtlijn, bijlage II bij het Verdrag van Bern of bijlage I bij het Verdrag van Bonn, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen.
2. Het is verboden dieren als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te verstoren.
3. Het is verboden eieren van de dieren als bedoeld in het eerste lid in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen.
4. Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in het eerste lid te beschadigen of te vernielen.
5. Het is verboden planten van soorten, genoemd in bijlage IV bij de Habitatrichtlijn of bijlage I bij het Verdrag van Bern, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen of af te snijden, te onwortelen of te vernielen.

Artikel 3.10

1. Het is verboden:
 - a) In het wild levende zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen en kevers van de soorten genoemd in de bijlage, onderdeel A bij deze wet, opzettelijk te doden of te vangen;
 - b) De vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in onderdeel a opzettelijk te beschadigen of te vernielen;
 - c) Vaatplanten van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel B bij deze wet, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te onwortelen of te vernielen.

Bij de aanvraag van een ontheffing in het kader van de Wnb zijn een activiteitenplan en, in sommige gevallen, een compensatieplan noodzakelijk. Hierin staan de bevindingen uit de flora- en faunatoets vermeld en worden maatregelen beschreven die uitgevoerd zullen worden om er voor te zorgen dat de nadelige effecten op beschermde plant- en diersoorten in en binnen de invloedssfeer van de activiteit zoveel mogelijk voorkomen, dan wel beperkt worden of, in het geval van een compensatieplan, gecompenseerd worden.

Overige soorten

Voor de soorten uit deze categorie geldt een vrijstelling van de verbodsbepalingen uit artikel 3.10 mits een door het ministerie van EZ goedgekeurde gedragscode van toepassing is op de activiteit. Indien aantoonbaar gewerkt kan worden volgens een dergelijke gedragscode, hoeft geen ontheffing aangevraagd te worden voor het overtreden van één of meerdere verbodsbepalingen uit artikel 3.10 van de Wnb.

Indien er geen goedgekeurde gedragscode van toepassing is op de activiteit of het niet mogelijk is om volgens een dergelijke gedragscode te werken, dient bij overtreding van verbodsbepalingen wel een ontheffing aangevraagd te worden. De ontheffing kan voor deze soorten echter op grond van meer belangen verleend worden dan het geval is voor de Vogel- en Habitatrichtlijnsoorten.

Zorgplicht

Tenslotte geldt voor alle plant- en diersoorten (ook de onbeschermden) de zorgplicht uit artikel 1.11 van de Wet natuurbescherming. Deze houdt in dat mogelijke nadelige gevolgen voor planten en dieren, voor zover redelijk, zoveel mogelijk vermeden moeten worden.

Gebiedsbescherming

Bescherming van natuurgebieden en hun bijzondere natuurwaarden vindt onder de Wet natuurbescherming plaats via Europese Natura 2000-gebieden. De Wet natuurbescherming regelt de bescherming van specifieke natuurwaarden in gebieden die in het kader van de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn aangewezen en/of aangemeld zijn als speciale beschermingszone (Natura 2000-gebieden). Voor deze beschermde gebieden zijn aanwijzingsbesluiten opgesteld waarin beschreven staat voor welke (natuurlijke) habitats en dier- en plantensoorten het gebied aangewezen is. Voor deze kwalificerende waarden zijn instandhoudingsdoelen opgesteld.

Projecten, plannen en andere handelingen die nadelige effecten hebben op één of meerdere instandhoudingsdoelstellingen van een Natura 2000-gebied, zijn vergunningplichtig of moeten de goedkeuring, een “bestuurlijk oordeel”, van het bevoegd gezag hebben (in veel gevallen zijn dit Gedeputeerde Staten en in andere gevallen is dit de minister van Economische Zaken). Zij oordelen dan dat een vergunning niet nodig is. Of deze goedkeuring wordt gegeven, is afhankelijk van de uitkomst van de zogenaamde habitattoets.

Uit de habitattoets kunnen drie mogelijkheden volgen:

- Er is zeker geen nadelig effect. In dit geval is er geen vergunning nodig in het kader van de Wet natuurbescherming;
- Er is sprake van een nadelig effect in de vorm van verstoring, maar dit is niet significant en er is geen sprake van verslechtering van aangewezen habitats. Hieruit volgt dat een vergunningaanvraag niet aan de orde is. Wel is een bestuurlijk oordeel van het bevoegd gezag nodig;

- Er is sprake van een mogelijk significant nadelig effect in de vorm van verstoring en/of er is sprake van verslechtering van aangewezen habitats. In dit geval dient een passende beoordeling opgesteld te worden en is een vergunning nodig.

Een 'passende beoordeling' is een rapport waarin (de zo exact mogelijke omvang van) de effecten, afzonderlijk of in combinatie met andere activiteiten, van een plan, project of handeling op een Natura 2000-gebied beschreven staan. Deze nadelige effecten worden in relatie tot de instandhoudingsdoelen bepaald.

Indien uit de passende beoordeling volgt dat er significant nadelige gevolgen op zullen treden, moeten de plannen getoetst worden aan de zogenaamde ADC-criteria;

1. Zijn er **A**lternatieven?
2. Is er sprake van een **D**wingende reden van groot openbaar belang?
3. Zijn er **C**ompenserende maatregelen voorzien?

Wanneer er een alternatief bestaat voor de voorgenomen plannen dat niet tot significant nadelige effecten op instandhoudingsdoelstellingen leidt, moet dit alternatief gekozen worden. De ecologische belangen hebben in dit geval voorrang op economische belangen.

Wanneer er geen alternatieven voorhanden zijn, er sprake is van een dwingende reden van groot openbaar belang en/of er voldoende compenserende maatregelen getroffen worden, kan vergunning voor de voorgenomen plannen verleend worden.

Natuurnetwerk Nederland (NNN)

Het Natuurnetwerk Nederland (voorheen Ecologische Hoofdstructuur) is een Nederlands netwerk van bestaande en nieuw aan te leggen natuurgebieden. De provincies zijn verantwoordelijk voor de begrenzing en de ontwikkeling van dit natuurnetwerk. De bescherming van het natuurnetwerk is opgenomen in de Verordening Ruimte van de desbetreffende provincie en valt hiermee buiten de Wet natuurbescherming.

Natuurwaarden van het NNN worden afgemeten aan doelsoorten. Het is belangrijk dat verlies van en winst aan belangrijke natuurwaarden hieraan worden afgemeten. Ruimtelijke ingrepen moeten vooraf worden getoetst op hun effect op het areaal, de samenhang en de kwaliteit van het NNN. Ingrepen die geen significant negatief effect op wezenlijke kenmerken en waarden van het NNN hebben, kunnen in principe doorgang vinden. Als echter het tegenovergestelde geldt, hangt doorgang van de plannen onder meer af van het belang van de plannen en van de mogelijkheden voor mitigatie en compensatie. Hierbij geldt het 'Nee, tenzij-regime'. Per saldo dient de kwaliteit en/of kwantiteit van het NNN te verbeteren. Waar Natura 2000-gebieden met het NNN overlappen, blijft ook het NNN-regime gelden.

4 Methode

In het kader van de Wet natuurbescherming is een quickscan flora en fauna uitgevoerd, gericht op de (mogelijke) aanwezigheid van en/of geschiktheid voor beschermde soorten waarvoor een ontheffing nodig is en/of waarvoor speciale maatregelen nodig zijn in geval van ruimtelijke ingrepen. Aan de hand van literatuur, bekende verspreidingsgegevens en parate ecologische kennis is een inschatting gemaakt van welke (zwaarder) beschermde soorten mogelijk in (de directe omgeving van) het plangebied voorkomen. Voor actuele verspreidingsgegevens zijn de database van het NWC en websites van de zogenaamde Particuliere Gegevensbeherende Organisaties (PGO's), zoals de Zoogdiervereniging, SOVON en RAVON, geraadpleegd. Daarnaast is het terrein eenmaal gebiedsdekkend onderzocht op de (mogelijke) aanwezigheid van beschermde planten en diersoorten. Dit veldbezoek bestond uit een dagbezoek, waarbij de diverse soortgroepen (vleermuizen, vogels met een vaste verblijfplaats en beschermde grondgebonden zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, watergebonden ongewervelden en vaatplanten) zijn geïnventariseerd volgens onderstaande methodes. Overige zwaarder beschermde ongewervelden (libellen, dagvlinders en kevers) worden niet in het plangebied verwacht. Deze soorten stellen zeer specifieke eisen aan hun leefomgeving en komen slechts op enkele plaatsen in Nederland voor, met name in bos- en natuurgebieden. Er kon op voorhand worden ingeschat dat het plangebied geen geschikt habitat voor deze soortgroepen biedt.

Het veldbezoek is op 26 februari 2016 door drie veldmedewerkers van het NWC uitgevoerd. De gemiddelde temperatuur lag die dag rond 5°C. Het was geheel bewolkt en de wind kwam overwegend uit zuidoostelijke richting met een gemiddelde snelheid van 1,6 meter per seconde (KNMI.nl, De Bilt, 2016).

Grondgebonden zoogdieren

Volgens verspreidingsgegevens van de Zoogdiervereniging komen in de omgeving van het plangebied de beschermde Waterspitsmuis (*Neomys fodiens*), de Eekhoorn (*Sciurus vulgaris*) en de Steenmarter (*Martes foina*) voor. Tijdens het veldbezoek is, middels een inspectie van het terrein te voet, onder andere gelet op eventuele eekhoornnesten in de bomen, mogelijke schuilplaatsen van de Steenmarter, de aanwezigheid van goed ontwikkelde oever- en watervegetatie voor de Waterspitsmuis en sporen van deze soorten (vraatsporen, uitwerpselen en loopsporen).

Vleermuizen

De binnen het plangebied aanwezige bomen en bebouwing zijn potentieel geschikt als vaste rust- en verblijfplaats voor vleermuizen. Om deze reden zijn alle bomen en bebouwing tijdens de quickscan beoordeeld op de mogelijke functie ervan voor vleermuizen. Tevens is tijdens de quickscan beoordeeld in hoeverre het plangebied van belang zou kunnen zijn als vliegroute en/of foerargeergebied voor deze soortgroep.

Om te beoordelen of de bomen en de bebouwing geschikt zijn als verblijfplaats, is onder andere gelet op de ouderdom en de aanwezigheid en kenmerken van holtes en spleten in bomen, en op de aanwezigheid van spouwgoten en andere openingen in muren en daken van de bebouwing. Ook is gelet op sporen van vleermuizen, zoals keuteltjes, afgebeten insectenvleugels en aanwezigheid van meststrepen bij eventuele invliegopeningen. Zulke sporen zijn in de praktijk echter vaak lastig te vinden. Wanneer deze niet worden aangetroffen, betekent dit daarom niet automatisch dat er geen vleermuizen aanwezig zijn.

Vogels met een vaste verblijfplaats

Vogels met een vaste verblijfplaats zijn jaarrond beschermd door de Wet natuurbescherming. Dit geldt ook voor hun functionele leefomgeving. Tijdens de quickscan is het plangebied onderzocht op de aanwezigheid van broedplaatsen van vogels met een vaste verblijfplaats en is bepaald welke gevolgen de voorgenomen plannen voor deze vogels met zich mee zouden kunnen brengen. De aanwezige bomen en bebouwing zijn hiervoor beoordeeld op geschiktheid voor en aanwezigheid van verblijfplaatsen van vogels. Dit is gedaan door te letten op sporen (braakballen, veren, uitwerpselen, etc.), nesten (o.a. oude kraaiennesten) en aan de hand van waarnemingen van de betreffende vogelsoorten (geluid/zicht/territoriumindicerend gedrag). Tevens is bekeken of het gebied een significant onderdeel van de functionele leefomgeving van een vogelsoort met een vaste verblijfplaats zouden kunnen uitmaken.

Amfibieën en reptielen

Volgens verspreidingsgegevens van de Stichting RAVON komen in de omgeving van het plangebied de Rugstreeppad (*Epidalea calamita*), de Heikikker (*Rana arvalis*), de Kamsalamander (*Triturus cristatus*), de Alpenwatersalamander (*Ichthyosaura alpestris*) en de Ringslang (*Natrix natrix*) voor. Ten tijde van het veldbezoek waren deze soorten in winterslaap. Tijdens het veldbezoek is beoordeeld of het plangebied geschikt habitat voor deze soorten biedt. Hierbij is onder andere gelet op de aanwezigheid van oevervegetatie, geschikt voortplantingswater, de aanwezigheid van een strooisellaag, de dichtheid van de bodemvegetatie en schuilmogelijkheden zoals holtes, omgevallen boomstammen en stapels stenen.

Vissen en aquatische ongewervelden

De beschermde vissoort Bittervoorn (*Rhodeus amarus*) komt in de omgeving van het plangebied voor. Daarnaast kan de beschermde waterslak Platte schijfhoren (*Anisus vorticulus*) in de watergangen van het plangebied voorkomen. De watergangen in het plangebied zijn daarom geïnventariseerd op beschermde vissoorten en watergebonden ongewervelden. Bij deze inventarisatie is gebruik gemaakt van steeknetten. Gevangen vissen zijn in het veld gedetermineerd en ter plaatse weer vrijgelaten. Daarnaast zijn aquatische slakkenmonsters verzameld, die later in het laboratorium op soort zijn gedetermineerd.

Vaatplanten

Binnen het plangebied zouden beschermde vaatplanten voor kunnen komen. Tijdens de quickscan is er, middels een inspectie van het plangebied te voet, gelet op de aanwezigheid van beschermde vaatplanten. Aangezien veel vaatplanten alleen tijdens de bloeitijd (m.n. voorjaar) op soort kunnen worden gedetermineerd, is tevens beoordeeld of er geschikte biotopen voor deze soorten aanwezig zijn.

5 Gebiedsbeschrijving

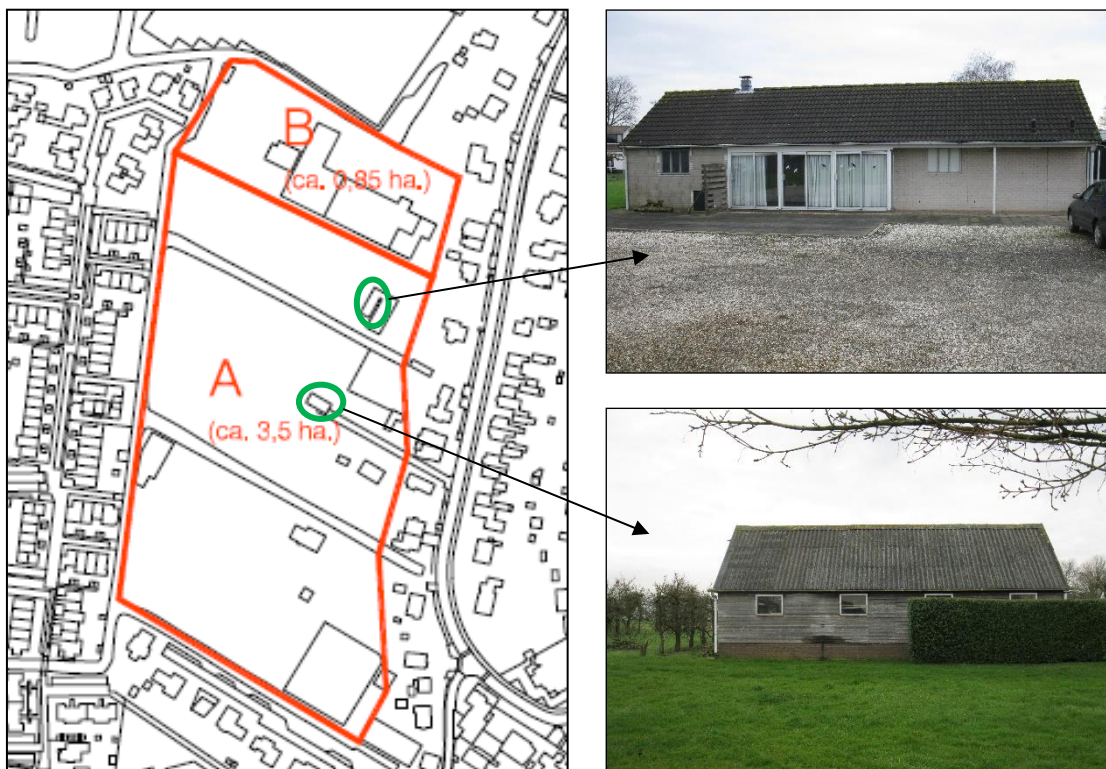
Grondgebonden zoogdieren

Het plangebied voldoet niet aan de habitateisen van de Waterspitsmuis, die een voorkeur heeft voor schoon, niet te voedselrijk, vrij snel stromend tot stilstaand water met een behoorlijke ontwikkelde watervegetatie. Daarnaast ontbreken ruig begroeide oevers en bodembedekkende vegetatie met voldoende schuilmogelijkheden voor de Waterspitsmuis. Ook is het plangebied niet geschikt voor de Eekhoorn, die leeft in hoge, bij voorkeur oude, naaldbomen en loofbomen, het liefst met voldoende dichte ondergroei. Wel biedt (de directe omgeving van) het plangebied mogelijk geschikt foerageergebied voor de Steenmarter. Deze soort komt met name voor in kleinschalige cultuurlandschappen, parklandschap en gebieden met kleinschalige landbouw, maar ook steeds meer in dorpen en groene steden, waar voldoende schuilplaatsen (takkenhopen, boomholtes, dichte struwelen, zolders, kruipruimtes en oude schuurtjes) en foerageergebieden (groenstroken, heggen, bosjes, greppels en bermen) aanwezig zijn. Er zijn tijdens het veldbezoek echter geen aanwijzingen (latrines, vraatsporen, pootafdrukken) gevonden die duiden op aanwezigheid van (een verblijfplaats van) de Steenmarter.

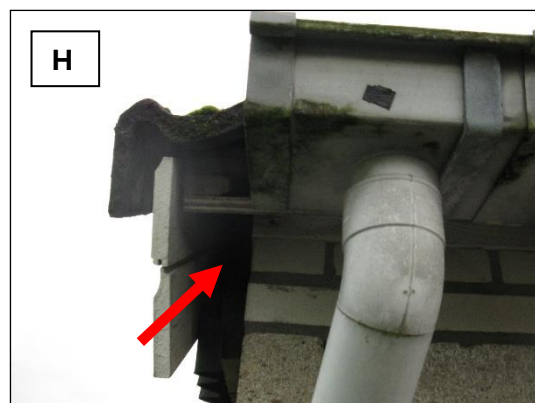
Vleermuizen

Aangezien deze soortgroep hoofdzakelijk gedurende de nacht actief is, kon tijdens het dagbezoek de daadwerkelijke functie van het plangebied voor vleermuizen niet worden vastgesteld. De bebouwing die in het plangebied aanwezig is, is vanwege de aanwezigheid van gaten en/of andere openingen die als mogelijke invliegopening kunnen dienen (*figuur 3 en foto's G-I*), potentieel geschikt als vaste verblijfplaats voor vleermuizen. Via deze openingen zouden vleermuizen geschikte ruimtes in het gebouw kunnen bereiken. De aanwezige bomen in het plangebied zijn ongeschikt als verblijfplaats; er zijn geen holtes of scheuren e.d. in de bomen aangetroffen.

De rijen knotwilgen die zich in het plangebied bevinden (*foto D*) zouden voor vleermuizen als oriëntatiepunt in het landschap kunnen functioneren en hiermee een onderdeel uit kunnen maken van een vliegroute (van verblijfplaats naar jachtgebied). Bovendien maakt het gebied mogelijk (een klein) onderdeel uit van het jachtbiotoop van vleermuizen. De vleermuizen kunnen bij watergangen en langs bomenrijen insectrijke plekken vinden.

Figuur 3. Ligging van de vleermuisgeschikte bebouwing (groen omcirkeld) op locatie A van het plangebied.

Foto's G-I. Openingen in de aanwezige bebouwing op locatie A van het plangebied die potentieel geschikt zijn als invliegopening voor vleermuizen.

Vogels met een vaste verblijfplaats

De aanwezige bomen en bosschages in het plangebied zijn van belang als broedplaats, foerageergebied en schuilplaats voor algemeen beschermde broedvogelsoorten, zoals bijvoorbeeld de Houtduif (*Columba palumbus*) en de Merel (*Turdus merula*). Tijdens het veldbezoek zijn geen zichtwaarnemingen van vogels met een vaste verblijfplaats gedaan. Tevens zijn er geen sporen en/of nesten van deze vogelsoorten aangetroffen en zijn er in het gebied geen holle bomen met spechtengaten of andere geschikte holtes aanwezig. De bebouwing in het plangebied is, vanwege de afwezigheid van (loszittende) dakpannen, openingen in daklijsten en/of andere geschikte kieren en gaten, niet geschikt als vaste verblijfplaats voor de in kolonies broedende Gierzwaluw (*Apus apus*). Daarnaast is het gebouw niet geschikt als vaste verblijfplaats van de Huismus (*Passer domesticus*); de dakpannen sluiten volledig aan op de muur waardoor er niet genoeg ruimte is om te nestelen en er is geen dakbeschot aanwezig. Er is wel voldoende ruimte in de dakgoot om te nesten, echter steken de pannen niet voldoende uit om beschutting te bieden waardoor deze ook ongeschikt raakt als verblijfplaats.

Volgens één van de bewoners is er vorig jaar wel een Ransuil (*Asio otus*) gesignaleerd die in het plangebied aan het jagen was met zijn jongen. Ook zijn er drie (oude) nesten van kraaiachtigen aangetroffen (figuur 4), die door de Ransuil gebruikt zouden kunnen worden om in te broeden. Er zijn echter geen braakballen of andere sporen aangetroffen die zouden kunnen duiden op de aanwezigheid van de Ransuil.

Figuur 4. Locatie van de 3 (oude) nesten van kraaiachtigen (groene stippen) in deelgebied A.

Amfibieën en reptielen

Er zijn tijdens het veldbezoek geen amfibieën en reptielen in het plangebied aangetroffen. Deze waren ten tijde van het onderzoek in winterslaap. Het gebied biedt echter geen optimaal leefgebied voor zwaardere beschermde soorten als de Heikikker,

Kamsalamander, Alpenwatersalamander, Ringslang en Rugstreeppad. De watergangen in het plangebied bieden geen geschikt voortplantingswater voor de Heikikker, Rugstreeppad en Kamsalamander. Daarnaast is de Rugstreeppad een pionierssoort die zich meestal op zandgronden bevindt en heeft de Alpenwatersalamander een voorkeur voor zandige leemgronden, welke beide niet aanwezig zijn in het plangebied. Om aan de eisen van het leefgebied van de Ringslang te voldoen, moet het gebied zowel als overwinterings- en foerageergebied functioneren, en als een gebied om eieren af te zetten en uit te laten komen. Deze plaatsen moeten middels geschikte trekwegen met elkaar in verbinding staan. Het plangebied biedt wel potentieel geschikte overwinteringslocaties (ruigtes, houten opstal) en voldoende voedselaanbod, maar afwezigheid van geschikte voortplantingslocaties (op zonnige plaatsen gelegen broeihopen) maakt dat het plangebied niet geschikt is als leefgebied voor ringslangen.

Vissen en aquatische ongewervelden

Er zijn geen beschermde vissoorten en ongewervelden in de watergangen van het plangebied aangetroffen. Vanwege de geleverde onderzoeksinspanning, kan met voldoende zekerheid gesteld worden dat overige beschermde vissoorten en watergebonden ongewervelden niet in de watergangen binnen het plangebied voorkomen. Voor een overzicht van de aangetroffen vissen en aquatische ongewervelden, zie tabel 1.

Tabel 1. In het plangebied aangetroffen vissen en aquatische ongewervelden

Soort	Wetenschappelijke naam	Aantal	Beschermingsstatus
Vissen			
Baars	<i>Perca fluviatilis</i>	4	Niet beschermd
Ruisvoorn	<i>Scardinius erythrophthalmus</i>	1	Niet beschermd
Blankvoorn	<i>Rutilus rutilus</i>	1	Niet beschermd
Marmergrondel	<i>Proterorhinus semilunaris</i>	1	Niet beschermd
Kleine modderkruiper	<i>Cobitis taenia</i>	12	Beschermd
Ongewervelden			
Amerikaanse rivierkreeft	<i>Procambarus spec.</i>	3	Niet beschermd
Puntige blaashoren	<i>Physella acuta</i>	1	Niet beschermd
Grote diepslak	<i>Bithynia tentaculata</i>	2	Niet beschermd
Gewone zwanenmossel	<i>Anodonta cygnea</i>	2	Niet beschermd

Vaatplanten

De meeste vaatplanten zijn alleen gedurende de bloeitijd goed te inventariseren. Beschermde muurplanten kunnen ook tijdens de winterperiode worden waargenomen. Er zijn in het onderzoeksgebied geen strikt beschermde (muur)planten aangetroffen. Gezien de biotoopkenmerken (voedselrijke omstandigheden) worden zwaarder beschermde vaatplanten niet in het plangebied verwacht.

3 Conclusie en aanbevelingen

Grondgebonden zoogdieren

Het plangebied is niet van belang voor de Waterspitsmuis en de Eekhoorn. Ook de Steenmarter is niet in het plangebied aangetroffen. Het plangebied biedt wel potentieel foerageerbiotoop voor deze marter, aangezien hij een voorkeur heeft voor gebieden met kleinschalige landbouw, oude schuren, heggen en bosjes. Daarbij is de aanwezigheid van elementen zoals groenstroken van belang. De aanwezigheid van de Steenmarter in het plangebied kan daarom niet volledig worden uitgesloten. Er zijn in de omgeving echter voldoende alternatieve foerageergebieden voorhanden. Samengevat gelden er op dit moment voor deze soortgroep geen verplichtingen in het kader van de Wet natuurbescherming. Wel geldt altijd de zorgplicht (zie laatste alinea van deze paragraaf).

Vleermuizen

Uit de daginventarisatie van het plangebied komt naar voren dat een deel van de bebouwing als vaste verblijfplaats voor vleermuizen kan functioneren. Alle inheemse vleermuissoorten zijn zwaarder beschermd middels de Wet natuurbescherming. Voorafgaand aan de sloop van deze bebouwing dient daarom een uitgebreid onderzoek volgens het vleermuisprotocol* te worden uitgevoerd, om zo de daadwerkelijke functie van de objecten voor vleermuizen te achterhalen. Dit houdt in dat er minimaal vier avonden/of ochtendinventarisaties in de periode van half mei tot begin oktober noodzakelijk zijn om de aan- of afwezigheid van verblijfplaatsen voldoende aan te kunnen tonen, dan wel uit te kunnen sluiten. Indien er vleermuisverblijfplaatsen in het plangebied aanwezig zijn en de functionaliteit hiervan in het geding komt, dient voor deze soortgroep een ontheffing in het kader van de Wet natuurbescherming te worden aangevraagd.

Binnen het plangebied zijn geen essentiële onderdelen van een eventuele vliegroute van vleermuizen aanwezig. Dit omdat er zich in de omgeving van het plangebied voldoende alternatieve vliegroutes bevinden. Daarnaast zouden vleermuizen binnen het plangebied kunnen foerageren, maar ook hier geldt dat er in de directe omgeving voldoende alternatieve foerageergebieden aanwezig zijn. Om deze reden is vervolgonderzoek naar vliegroutes en foerageergebieden van vleermuizen niet nodig en bestaan hiervoor ook geen verplichtingen vanuit de Wet natuurbescherming.

* Sinds mei 2009 is het Vleermuisprotocol vastgesteld en nadien bijgesteld. Dit is opgesteld door het Netwerk Groene Bureaus en de Zoogdiervereniging VZZ in overleg met de Dienst Landelijk Gebied (DLG) en de Gegevensautoriteit Natuur (GaN). Het protocol dient als leidraad voor het bepalen hoe en hoe vaak geïnventariseerd moet worden om te voldoen aan de Wet natuurbescherming.

Vogels met een vaste verblijfplaats

Het plangebied zou mogelijk als (vaste) verblijf- en foerageerplaats voor de Ransuil kunnen functioneren. Verder zijn de aanwezige bomen en bosschages van belang voor algemeen beschermde broedvogelsoorten.

De meeste vogels maken elk broedseizoen een nieuw nest, of zijn in staat om een nieuw nest te maken. Deze vogelnesten, voor eenmalig gebruik, vallen alleen tijdens het broedseizoen (grootweg half maart-half juli, soortspecifiek) onder de bescherming van de Wet natuurbescherming. Met betrekking tot deze soorten wordt aanbevolen om verstorende werkzaamheden, zoals het kappen van bomen en rooien van onderbegroeiing, buiten de broedtijd van vogels uit te voeren. Indien toch binnen de broedtijd van vogels gewerkt wordt, dient voorafgaand aan deze werkzaamheden door een ecologisch deskundige te worden aangetoond dat er geen broedende vogels in het plangebied aanwezig zijn.

Een (beperkt) aantal soorten, waaronder de Ransuil, maken jaar in jaar uit gebruik van hetzelfde nest (dezelfde nestplaats) en zijn zelf niet of nauwelijks in staat een nest te bouwen. Zij broeden vaak in oude nesten van andere vogels, zoals bijvoorbeeld die van kraaiachtigen. Verblijfplaatsen van deze vogelsoorten (incl. functionele omgeving) zijn jaarrond beschermd. Er zijn binnen het plangebied drie oude nesten van kraaiachtigen aangetroffen die mogelijk zouden kunnen functioneren als nestplaats voor de Ransuil. Ook zou het plangebied kunnen functioneren als klein deel van het foerageergebied van deze soort. Om deze reden dient aanvullend onderzoek plaats te vinden in de periode half februari-half juli (telrichtlijnen SOVON). Dit onderzoek kan gecombineerd worden met het aanvullende onderzoek naar vleermuizen.

Amfibieën en reptielen

Het plangebied is niet van belang voor beschermde amfibieën en reptielen. Voor deze taxa gelden geen verplichtingen in het kader van de Wet natuurbescherming anders dan de Zorgplicht (zie tekst onderaan dit hoofdstuk).

Vissen en aquatische ongewervelden

De watergangen in het plangebied zijn van belang als leefgebied voor de Kleine modderkruiper. Wanneer de watergangen worden gedempt of anderszins worden aangetast, dan dient er volgens een goedgekeurde gedragscode en onder ecologische begeleiding te worden gewerkt om nadelige effecten op deze soort zoveel mogelijk te voorkomen. Hiervoor dient een ecologisch werkprotocol opgesteld te worden.

Voor de overige aangetroffen vissen en aquatische ongewervelden gelden geen verplichtingen in het kader van de wet natuurbescherming. Wel dient altijd de zorgplicht in acht te worden genomen (zie laatste alinea dit hoofdstuk).

Vaatplanten

Voor vaatplanten gelden er binnen het plangebied geen beperkingen in het kader van de Wet natuurbescherming en dient alleen de algemene zorgplicht in acht te worden genomen.

Zorgplicht

Tenslotte geldt voor alle plant- en diersoorten (ook de onbeschermden) de zorgplicht. Deze houdt in dat mogelijke nadelige gevolgen voor planten en dieren, voor zover redelijk, zoveel mogelijk vermeden moeten worden. Manieren om aan de zorgplicht te voldoen zijn bijvoorbeeld:

- Er wordt gelegenheid gegeven aan amfibieën en grondgebonden zoogdieren, die tijdens de werkzaamheden worden gevonden, te vluchten of zich te verplaatsen naar een schuilplaats buiten het bereik van de werkzaamheden. Dit gebeurt door onder andere vegetatie of bodemmateriaal (takken, stronken, steenhopen) gefaseerd te verwijderen;
- In verband met verstoring van aanwezige dieren worden de werkzaamheden zoveel mogelijk overdag uitgevoerd.

Referenties

Verspreidingsgegevens:

Databank flora/fauna	www.telmee.nl
Waarnemingen	www.waarneming.nl
Zoogdiervereniging	www.zoogdiervereniging.nl
Stichting RAVON	www.ravon.nl
Stichting SOVON	www.sovon.nl
De Vlinderstichting	www.vlinderstichting.nl
Informatie libellen	www.libellennet.nl
Stichting EIS	www.eis-nederland.nl

Databank NWC-advies

Bijlage 1: Beschermden soorten Wet Natuurbescherming en Rode Lijst

In het kader van de Wet Natuurbescherming worden alle in Europa voorkomende en in het wild levende vogels beschermd en onderstaande soorten uit overige soortgroepen:

Amfibieën <u>Habitatrichtlijn</u> Boomkikker Geelbuikvuurpad Heikikker Kamsalamander Knoflookpad Poelkikker Rugstreeppad Vroedmeesterpad <u>Overige soorten</u> Alpenwatersalamander Bruine kikker Gewone pad Kleine watersalamander Meerkikker Middelste groene kikker/bastaard kikker Vinpootsalamander Vuursalamander Vissen <u>Habitatrichtlijn</u> Houting Steur <u>Overige soorten</u> Beekdonderpad Beekprik Elrits Gestippelde alver Grote modderkruiper Kwabaal Zeezoogdieren <u>Habitatrichtlijn</u> Bruinvis	Bultrug Butskop Dwergpotvis Gestreepte dolfin Dwergvinvis Gewone dolfin Gewone spitsdolfijn Gewone vinvis Griend Grijze dolfin Kleine zwaardwalvis Narwal Noordse vinvis Orca Potvis Spitsdolfijn van gray Tuimelaar Walrus Witflankdolfijn Witsnuitdolfijn Witte dolfin Vleermuizen <u>Habitatrichtlijn</u> Baardvleermuis Bechsteins vleermuis Bosvleermuis Brandts vleermuis Franjestaart Gewone dwergvleermuis Gewone grootoorvleermuis Grijze grootoorvleermuis Grote hoefijzerneus Grote rosse vleermuis Ingekorven vleermuis	Kleine dwergvleermuis Kleine hoefijzerneus Laatvlieger Meervleermuis Mopsvleermuis Noordse vleermuis Rosse vleermuis Ruige dwergvleermuis Tweekleurige vleermuis Vale vleermuis Watervleermuis Landzoogdieren <u>Habitatrichtlijn</u> Bever Hamster Hazelmuis Lynx Noordse woelmuis Otter Wilde kat Wolf <u>Overige soorten</u> Aardmuis Boommarter Bosmuis Bunzing Damhert Das Dwergmuis Dwergspitsmuis Edelhert Eekhoorn Egel Eikelmuis Gewone bosspitsmuis	Gewone zeehond Grijze zeehond Grote bosmuis Haas Hermelijn Huisspitsmuis Konijn Molmuis Ondergrondse woelmuis Ree Rosse woelmuis Steenmarter Tweekleurige bosspitsmuis Veldmuis Veldspitsmuis Vos Waterspitsmuis Wezel Wild zwijn Woelrat Kreeftachtigen <u>Overige soorten</u> Europese rivierkreeft Weekdieren <u>Habitatrichtlijn</u> Bataafse stroommossel Platte schijfhoren
--	---	--	---

**Sporenplanten-
bladmossen**Habitatrichtlijn

Geel
schorpioenmos
Tonghaarmuts

**Sporenplanten-
varens**Habitatrichtlijn

Kleine vlotvaren

Overige soorten

Blaasvaren
Groensteel
Schubvaren

ZaadplantenHabitatrichtlijn

Drijvende
waterweegbree
Groenknolorchis
Kruipend
moerasscherm
Liggende raket
Zomerschroeforchis

Overige soorten

Akkerboterbloem
Akkerdoornzaad
Akkerogentroost
Beklierde
ogentroost
Berggamander
Bergnachtorchis
Blauw guichelheil
Bokkenorchis
Bosboterbloem
Bosdravik
Brave hendrik
Brede wolfsmelk
Breed wollegras
Bruinrode
wespenorchis
Dennenorchis
Dreps
Echte gamander
Fanjegentiaan
Geelgroene
wespenorchis
Geplooid
vrouwenmantel
Getande veldsla
Gevlekt
zonneroosje
Glad biggenkruid

Gladde zegge
Groene nachtorchis
Groot spiegelklokje
Grote bosaardbei
Grote
leeuwenklauw
Honingorchis
Kalkboterbloem
Kalketrip
Karhuizeranjer
Karwijselie
Kleine ereprijs
Kleine schorseneer
Kleine wolfsmelk
Kluwenklokje
Knollathyrus
Knolspirea
Korensla
Kranskarwij
Kruiptijm
Lange zonnedaauw
Liggende ereprijs
Moerasgamander
Muurbloem
Naakte lathyrus
Naaldenkervel
Pijlscheefkelk
Roggelelie
Rood
peperboompje
Rozenkransje
Ruw parelzaad
Scherpkruid
Schubzegge
Smalle raai
Spits havikskruid
Steenbraam
Stijve wolfsmelk
Stofzaad
Tengere distel
Tengere veldmuur
Trogamander
Veenbloembies
Vliegenorchis
Vroege ereprijs
Wilde averuit
Wilde ridderspoor
Wilde weit
Wolfskers
Zandwolfsmelk
Zinkviooltje
Zweedse kornoelje

DagvlindersHabitatrichtlijn

Apollovlinder
Boszandoog
Donker
pimpernelblauwtje
Grote vuurvlinder
Moerasparelmoer-
vlinder
Pimpernelblauwtje
Tijmblauwtje
Zilverstreephooi-
beestje

Overige soorten

Aardbeivlinder
Bosparelmoer-
vlinder
Bruin dikkopje
Bruine eikenpage
Duinparelmoer-
vlinder
Gentiaanblauwtje
Grote
parelmoervlinder
Grote vos
Grote
weerschijnvlinder
lepenpage
Kleine heivlinder
Kleine
ijsvogelvlinder
Kommavlinder
Sleedoornpage
Spiegeldikkopje
Veenbesblauwtje
Veenbesparel-
moervlinder
Veenhooibeestje
Veldparelmoer-
vlinder
Zilveren maan

NachtvlindersHabitatrichtlijn

Teunisbloempijl-
staart

HaftenHabitatrichtlijn

Oeveraas

LibellenHabitatrichtlijn

Bronslibel
Gaffellibel

Gevlekte
witsnuitlibel
Groene
glazenmaker
Mercurwaterjuffer
Noordse
winterjuffer
Oostelijke
witsnuitlibel
Rivierrombout
Sierlijke
witsnuitlibel

Overige soorten

Beekrombout
Bosbeekjuffer
Donkere
waterjuffer
Gevlekte glanslibel
Gewone bronlibel
Hoogveenglanslibel
Kempense
heidelibel
Speerwaterjuffer

KeversHabitatrichtlijn

Brede
geelrandwaterroof-
kever
Gestreepte
waterroofkever
Juchtleekever
Vermiljoenkever

Overige soorten

Vliegend hert

ReptielenHabitatrichtlijn

Dikkopschildpad
Gladde slang
Kemp's
zeeschildpad
Lederschildpad
Muurhagedis
Soepschildpad
Zandhagedis

Overige soorten

Adder
Hazelworm
Levendbarende
hagedis
Ringslang

fonteinkruid
Vaatplanten
(ernstig bedreigd
en bedreigd)

Akkerboterbloem
Akkerdoornzaad
Akkerogentroost
Armbloemige
waterbies
Beklierde
ogentroost
Bergandoorn
Bergbeemdgras

Kleine wolfsklauw
Berggamander
Berghertshooi
Bergvrouwen-
mantel
Besanjelier
Betonie
Bilzekruid
Blaasvaren
Blauw guichelheil
Bleek bosvogeltje
Bleek schildzaad
Bleke schubwortel

Smalle raai
Blonde zegge
Bosdravik
Bottelroos
Brave hendrik
Brede raai
Breed wollegras
Bruinrode
wespenorchis
Christoffelkruid
Draadgentiaan
Draadklaver
Dreps

Zilt torkruid
Driedistel
Driekantige bies
Duifkruid
Duitse
Duitse brem
Dwergras
Dwergvas
Echt lepelblad
Eironde
leeuwenbek
Fijn goudschem
Fijnstengelige

zoutmelde
Getande veldsla
Gevlekt
Gevlekt
zonneroosje
Glad biggenkruid
Groene nachtorchis
Groenknolorchis
Groot spiegelklokje
Groot zeegras
Grote biesvaren
Grote bosaardbei
Grote bremraap
Grote
muggenorchis
Grote wolfsklauw
Handjesereprijs
Harlekijn
Heelbeen
Herfstschrøeforchis
hertshooi
Honingorchis
Italiaanse clematis
Kale
vrouwenmantel

Kruipend
moerasschem
Lange zonnedaauw
Langstengelig
Liggend bergvas
Liggende ereprijs
Linnaeusklokje
Malrove
Mannetjesorchis
Melkviooltje
Moerassgamander
moerasschem
Moerassmele
moerasweegbree
Muurbloem
Muurganzenvoet
Naakte lathyrus
Naaldenkervel
Nachtkoekoeks-
bloem
Noords walstro
Onderaardse klaver
Ondergedoken
Overblijvende
hardbloem

Tengere veldmuur
Trosgamander
Tweehuizige zegge
Valkruid
Veenbloembies
Veenmosorchis
Veenorchis
Veldgentiaan
Veldkruidkers
Verfbrem
Vetblad
Viltroos
Vliegenorchis
Vlottende
waterranonkel
Vlozegge
Vogelnestje
Voorjaarsganzerik
Vroege ereprijs
vrouwenmantel
Waterlepeltje
Waterlobelia
Weidekervel-
torkruid
Weidevergeet-mij-

Barbeel
Beekforel
Beekprijs
Bittervoorn
Botervis
Driedradige meun
Elrits
Fint
Gestippelde alver
Gevlekte gladde
haai
Gevlekte griet
Glasgrondel
Grote koornaarvis
Grote
modderkruiper
Grote pieterman
Kleine slakdolf
Kopvoorn
Kroeskarper
Kwabaal
Pijlstaartrog
Ruwe haai
Serpeling
Sneep

Rode Lijst vaatplanten en vissen

Kalkboterbloem
Kalketrip
Karhuizer anjer
Karwij
Karwijselie
Klein glaskroos
Klein glidkruid
Klein nimfkruid
Klein spiegelklokje
Klein wintergroen
Klein zeegras
Kleine biesvaren
Kleine ereprijs
Kleine schorseneer
Kleine steentijm
Kleine tijm

Plat blaasjeskruid
Platte bies
Poppenorchis
Purperorchis
Riempjes
Roggelelie
Rond sterrenkroos
Ronde zegge
Rood bosvogeltje
Rossig fonteinkruid
Rozenkransje
Ruw parelzaad
Ruwe dravik
Scherpkruid
Slank wollegras
Slanke gentiaan

nietje
Welriekende
nachtorchis
Wergbloem
Wijdbloeiende rus
Wilde averuit
Wilde kievitsbloem
Wilde ridderspoor
Wilde weit
Witte rapunzel
Witte
waterranonkel
Wolfskers
Wrangwortel
Zandwolfsmelk
Zeegerst

Stekelrog
Steur
Trompetter-
zeenaald
Vetje
Vlagzalm
Vorskwab
Winde
Zeepaardje
Zeestekelbaars
Zwarte grondel

Bijlage 2: Vleermuizen en ruimtelijke ingrepen

Vleermuizen en hun leefgebied worden beschermd door de Wet Natuurbescherming. In deze wet is bepaald dat in het geval van een ruimtelijke ingreep ruim van tevoren bekeken moet worden of de ingreep nadelige invloed kan hebben op vleermuizen en hoe hiermee omgegaan moet worden.

Verblijfplaatsen

Vleermuizen maken het hele jaar door gebruik van verschillende verblijfplaatsen (o.a. in bomen en gebouwen). Vleermuisverblijfplaatsen zijn op te delen in verschillende typen: winterverblijfplaats (waar overwinterd wordt), dagkwartieren (waar de mannetjes in de kraamkolonieperiode overdag zitten, alleen of in kleine groepjes), kraamkolonies (vrouwtjes en hun jongen, vaak in grote groepen), paar-verblijven (waar gepaard wordt, vaak in het najaar, soms gelijk aan de winterverblijfplaats) en tussenkwartieren (gebruikt in de periode tussen overwinteren en de zomerperiode in). Per type verblijfplaats gebruiken vleermuizen vaak meerdere verblijven waar tussen gewisseld wordt, bijvoorbeeld wanneer elders het klimaat geschikter is of om aan parasieten te ontkomen. Vleermuizen zijn wel zeer honkvast wat betreft de typen verblijven die ze gebruiken. Dit betekent dat hun verblijven belangrijk zijn voor instandhouding van de populatie en dat deze daarom beschermd worden door de wet.

Sinds mei 2009 is het Vleermuisprotocol vastgesteld. Dit is opgesteld door het Netwerk Groene Bureaus en de Zoogdiervereniging VZZ in overleg met de Dienst Landelijk Gebied (DLG) en de Gegevensautoriteit Natuur (GaN). Het protocol dient als leidraad voor het bepalen hoe en hoe vaak geïnventariseerd moet worden om te voldoen aan de wetgeving. Voor het bepalen of een gebouw of een potentieel geschikte boom van belang is als vleermuisverblijfplaats, is over het algemeen een langlopend onderzoek nodig (van april/mei t/m september/oktober) en zijn 4 tot 7 bezoeken nodig. Om onnodige vertraging te voorkomen, wordt daarom aangeraden om in de planning van de voorgenomen plannen rekening te houden met deze onderzoeksperiode.

Maatregelen ten behoeve van vleermuizen zijn nodig:

- indien sprake is van een verblijfplaats die van significant belang is of zou kunnen zijn en/of;
- indien vleermuizen aangetroffen zijn.

Er is sprake van een significant belangrijke verblijfplaats (ook wel vaste verblijfplaats genoemd, een verblijfplaats die van belang is voor een populatie) als:

- er sprake is van een kraamkolonie;
- er sprake is van een belangrijke overwinteringsplaats of paarplaats;
- er geen alternatieve verblijfplaatsen in de directe omgeving beschikbaar zijn;
- de gunstige staat van instandhouding van de (populatie van) de soort in het geding is bij het verdwijnen van de verblijfplaats.

De te nemen maatregelen moeten ervoor zorgen dat verbodsbepalingen uit de Wet Natuurbescherming niet overtreden worden. Dit betekent dat er geen dieren gedood, verwond of actief verstoord mogen worden en dat in geval van significant belangrijke verblijfplaatsen deze behouden moeten blijven of anderszins tijdig op een goede manier vervangen dienen te worden. De functie die het leefgebied voor de betreffende populatie vervult, moet onverminderd blijven bestaan.

Om te voorkomen dat dieren gedood, verwond of actief verstoord worden, kunnen de volgende mitigerende maatregelen nodig zijn:

- niet slopen in de winterslaapproiode (in deze periode kan zelden met zekerheid worden vastgesteld dat vleermuizen afwezig zijn in een potentieel geschikt en onoverzichtelijk object, omdat ze dan ook 's nachts passief zijn. Dat maakt ze in deze periode overigens extra kwetsbaar);
- vlak voor de sloop onderzoeken of er individuen aanwezig zijn in het te slopen object. Zijn deze wel aanwezig dan geldt dat gewacht moet worden tot het dier of de dieren weg zijn.

Om zeker te weten of de mitigerende maatregelen voldoende zijn kan een ontheffing aangevraagd worden bij de provincie waarin de ingreep plaatsvindt. Een afwijzingsbrief, die stelt dat geen ontheffing nodig is, 'omdat als de voorgestelde maatregelen genomen worden er immers geen verboden overtreden worden' geldt als goedkeuring van de voorgestelde maatregelen. Zijn de maatregelen niet voldoende, dan moeten deze aangepast worden. Als dat niet mogelijk is of wanneer compenserende maatregelen nodig zijn (bijvoorbeeld aanbieden van alternatieve verblijfplaatsen), is een ontheffing nodig. Deze wordt alleen verstrekt in geval van projecten waarbij sprake is van een groot openbaar belang.

Jachtgebied en vliegroutes

Naast verblijfplaatsen bestaat het leefgebied van vleermuizen ook uit foerageergebied en vliegroutes (vaak bomenrijen of waterlopen). Deze zijn ook beschermd als zij van significant belang zijn. Zij gelden als significant belangrijk indien bij aantasting de functionaliteit van de verblijfplaats(en) in het geding komt. Is dat het geval, dan zijn maatregelen nodig die dit voorkomen, anders is een ontheffing nodig. Ook hier geldt dat deze alleen verstrekt wordt in geval van projecten waarbij sprake is van een groot openbaar belang.

Bijlage 3: Vogels en ruimtelijke ingrepen

Als mitigerende maatregelen genomen kunnen worden om de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats te garanderen, hoeft geen ontheffing van de Wet Natuurbescherming aangevraagd te worden. Om zeker te weten of de mitigerende maatregelen voldoende zijn en er inderdaad geen ontheffing nodig is, kan een ontheffing aangevraagd worden om de maatregelen (goed) te laten keuren. Indien goedgekeurd, wordt door de provincie een “positieve afwijzing” afgegeven.

Als geen maatregelen genomen kunnen worden om de functionaliteit van de voortplantings- en/of rust- en verblijfplaats te garanderen of wanneer compenserende maatregelen nodig zijn (bijvoorbeeld het aanbieden van alternatieve verblijfplaatsen), dient een ontheffing aangevraagd te worden op grond van een wettelijk belang uit de Vogelrichtlijn.

De aanvraag wordt beoordeeld op de volgende punten:

- Is er een wettelijk belang?
- Is er een andere bevredigende oplossing?
- Komt de gunstige staat van instandhouding in gevaar?

“Ruimtelijke inrichting en ontwikkeling” of een “dwingende reden van groot openbaar belang” gelden echter niet als een wettelijk belang. Dit betekent dat de provincie in het kader van ruimtelijke ingrepen alleen een positieve afwijzing af kan geven.

Bescherming van vogelnesten

Artikel 3.1 lid 2 uit de Wet Natuurbescherming luidt:

“Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen”.

Voorafgaand en tijdens de werkzaamheden moet rekening gehouden worden met eventueel aanwezige vogelnesten. Er is sprake van een nest wanneer er nestindicatief gedrag is waargenomen en/of er een broedsel aanwezig is. Het vernielen of beschadigen van een nest is verboden. Dit geldt voor alle vogelsoorten. De meeste vogels maken echter elk broedseizoen een nieuw nest of zijn goed in staat om een nieuw nest te maken. Deze vogelnesten voor eenmalig gebruik vallen alleen onder de bescherming van de Wnb wanneer het in gebruik is (tijdens het broedseizoen). Wanneer een dergelijk nest niet in gebruik is, is geen ontheffing nodig voor het vernielen of beschadigen ervan.

Verstoring van vogels is ook verboden, maar er bestaat een uitzondering voor verstoring die niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort (artikel 3.1 lid 5 Wnb). Dit betekent dat verstoring tijdens het broedseizoen toegestaan is, mits de staat van instandhouding van de betreffende vogelsoort gewaarborgd blijft.

Een (beperkt) aantal soorten bewoont het nest permanent of keert elk jaar terug naar hetzelfde nest. Verblijfplaatsen van deze vogelsoorten zijn niet alleen beschermd wanneer ze in gebruik zijn, maar het hele jaar:

1. Nesten die, behalve gedurende het broedseizoen als nest, buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfplaats (voorbeeld: Steenuil).
2. Nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer

honkvast zijn of afhankelijk zijn van bebouwing of biotoop. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeeld: Roek, Gierzwaluw en Huismus).

3. Nesten van vogels, zijnde geen koloniebroeders, die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeeld: Ooievaar, Kerkuil en Slechtvalk).
4. Vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen (voorbeeld: Boomvalk, Buizerd en Ransuil).

Tot slot is er nog een categorie 5: Nesten van vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen. Voor deze soorten is extra onderzoek nodig, ook al zijn hun nesten niet jaarrond beschermd; deze soorten zijn namelijk *wel* jaarrond beschermd als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen.

Hieronder de lijst met jaarrond beschermde vogelnesten:

Nesten van de volgende soorten zijn jaarrond beschermd indien ze nog in functie zijn:

Boomvalk	<i>Falco subbuteo</i>
Buizerd	<i>Buteo buteo</i>
Gierzwaluw	<i>Apus apus</i>
Grote gele kwikstaart	<i>Motacilla cinerea</i>
Havik	<i>Accipiter gentilis</i>
Huisemus	<i>Passer domesticus</i>
Kerkuil	<i>Tyto alba</i>
Oehoe	<i>Bubo bubo</i>
Ooievaar	<i>Ciconia ciconia</i>
Ransuil	<i>Asio otus</i>
Roek	<i>Corvus frugilegus</i>
Slechtvalk	<i>Falco peregrinus</i>
Sperwer	<i>Accipiter nisus</i>
Steenuil	<i>Athene noctua</i>
Wespendief	<i>Pernis apivorus</i>
Zwarte wouw	<i>Milvus migrans</i>

Nesten van de volgende soorten zijn niet jaarrond beschermd (categorie 5), maar hiervan is inventarisatie wel gewenst:

Blauwe reiger	<i>Ardea cinerea</i>
Boerenwaluw	<i>Hirundo rustica</i>
Bonte vliegenvanger	<i>Ficedula hypoleuca</i>
Boomklever	<i>Sitta europaea</i>
Boomkruiper	<i>Certhia brachydactyla</i>
Bosuil	<i>Strix aluco</i>
Brilduiker	<i>Bucephala clangula</i>
Draaihals	<i>Jynx torquilla</i>
Eider	<i>Somateria mollissima</i>
Ekster	<i>Pica pica</i>
Gekraagde roodstaart	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>
Glanskop	<i>Parus palustris</i>
Grauwe vliegenvanger	<i>Muscicapa striata</i>
Groene specht	<i>Picus viridis</i>
Grote bonte specht	<i>Dendrocopos major</i>
Hop	<i>Upupa epops</i>
Huiswaluw	<i>Delichon urbica</i>
IJsvogel	<i>Alcedo atthis</i>
Kleine bonte specht	<i>Dendrocopos minor</i>
Kleine vliegenvanger	<i>Ficedula parva</i>
Koolmees	<i>Parus major</i>
Kortsnavelboomkruiper	<i>Certhia familiaris macrodactyla</i>
Oeverwaluw	<i>Riparia riparia</i>
Pimpelmees	<i>Parus caeruleus</i>
Raaf	<i>Corvus corax</i>
Ruigpootuil	<i>Aegolius funereus</i>
Spreeuw	<i>Sturnus vulgaris</i>
Tapuit	<i>Oenanthe oenanthe</i>
Torenvalk	<i>Falco tinnunculus</i>
Zeearend	<i>Haliaeetus albicilla</i>
Zwarte kraai	<i>Corvus corone</i>
Zwarte mees	<i>Parus ater</i>
Zwarte roodstaart	<i>Phoenicurus ochruros</i>
Zwarte specht	<i>Dryocopus martius</i>